

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ, ATLIEKAMŲ GYNYBOS IR SAUGUMO SRITYJE, ĮSTATYMO
NR. XI-1491 PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo Nr. IX-1491 pakeitimo įstatymo projektas parengtas (toliau – Įstatymo projektas) atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų, vykdančių gynybos ir saugumo srities viešuosius pirkimus, pateiktus siūlymus supaprastinti ir palengvinti tokių pirkimų vykdymą, taip pat Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų, atliekamų gynybos ir saugumo srityje, įstatymo (toliau – Įstatymas) nuostatas suderinti su Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis.

Pažymėtina, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerija, siekdama įgyvendinti Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje įvardintus tikslus, susijusius su viešųjų pirkimų sistemos efektyvinimu, bei išsiaiškinti viešųjų pirkimų sistemos ypatumus ir priimti reikiamus sprendimus dėl jos tobulinimo, kurie galėtų padėti efektyviau vykdyti viešuosius pirkimus ir pasiekti geresnių rezultatų, atliko viešųjų pirkimų sistemos poveikio vertinimą.

Atliekant viešųjų pirkimų sistemos vertinimą, analizuoti Europos Komisijos ir Viešųjų pirkimų tarnybos skelbiami duomenys, rengta viešojo konsultacija, kurios metu organizuoti susitikimai ir diskusijos su savivaldybių, didžiųjų perkančiųjų organizacijų, mažesnių perkančiųjų organizacijų, asociacijų, finansinę paramą administruojančių institucijų, tiekėjų atstovais, taip pat skelbtos perkančiųjų organizacijų ir tiekėjų apklaustos.

Viešųjų pirkimų sistemos sritys, kurioms reikia skirti papildomą dėmesį siekiant geresnių viešųjų pirkimų rezultatų ir kokybiškesnių viešųjų paslaugų vartotojams, ir esminiai veiksmai, reikalingi minėtoms sritims tobulinimui, nurodyti Ekonomikos ir inovacijų ministerijos parengtame ir paskelbtame dokumente „Viešųjų pirkimų problematika ir kryptys“ ir yra daugiau susiję su viešųjų pirkimų politikos įgyvendinimu.

Įstatymo projektu, kaip ir Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo Nr. I-1491 pakeitimo įstatymo projektu, siekiama padėti spręsti kai kurias praktines problemas, palengvinanti pirkimų vykdymą perkančiosioms organizacijoms, skatinanti aktyvesnį tiekėjų dalyvavimą pirkimuose, stiprinti vidaus kontrolės sistemas perkančiosiose organizacijose.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatorė – Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija. Įstatymo projektą parengė Ekonomikos ir inovacijų ministerijos Viešųjų pirkimų politikos skyriaus (vedėja – Aurelija Ylė, tel. 8 611 13 021, el. p. aurelija.yle@eimin.lt) patarėja Dovilė Šacikauskė, tel. 8 652 84 691, el. p. dovile.sacikauske@eimin.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Įstatymo 3 straipsnyje išvardinti specialūs atvejai, kada atliekant pirkimus Įstatymo reikalavimai netaikomi.

Įstatymo 8 straipsnyje reglamentuojama pirkimo procedūros pradžia ir pabaiga, t. y. išvardijami atvejai, kada laikoma, kad pirkimas prasideda, ir kada jis ar atskira jo dalis baigiasi.

Pažymėtina, kad perkančioji organizacija iki pirkimo sutarties sudarymo taip pat gali savo iniciatyva nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu atsirado aplinkybių, kurių nebuvo galima numatyti, ir privalo tai padaryti, jeigu buvo pažeisti viešųjų pirkimų principai ir atitinkamos padėties negalima ištaisyti.

Įstatyme nustatyta pareiga, išskyrus tam tikrus atvejus, perkančiosioms organizacijoms pirkimo procedūroms atlikti sudaryti viešojo pirkimo komisiją (toliau – Komisija). Komisija gali būti nesudaroma mažos vertės pirkimų procedūroms, pagal preliminarąją sutartį atliekamoms atnaujinto tiekėjų varžymosi procedūroms atlikti. Komisijos nariai prieš dalyvavimą Komisijos darbe turi pasirašyti nešališkumo deklaraciją ir konfidencialumo pasižadėjimą.

Įstatymo 13 straipsnyje įtvirtinti bendri informacijos konfidencialumo reikalavimai pirkimuose. Taip pat įtvirtinta pareiga perkančiajai organizacijai, turint abejonių dėl tiekėjo pasiūlyme nurodytos informacijos konfidencialumo, kreiptis į tiekėją, kad jis įrodytų, kodėl jo nurodyta informacija yra konfidenciali. Tiekėjas tokius įrodymus turi pateikti per perkančiosios organizacijos nustatytą ne trumpesnę kaip 5 darbo dienų terminą.

Įstatymo 17 straipsnyje nustatytos taisyklės, taikomos sudarant mišrias pirkimo sutartis. Perkančioji organizacija, įvertinusi perkamų paslaugų vertę, pasirenka, kokias nuostatas – tarptautinės vertės pirkimų ar supaprastintų pirkimų – taikys atlikdama pirkimą.

Įstatymo II skyriuje įtvirtinti pirkimų būdai, kuriais perkančioji organizacija gali įsigyti prekių, paslaugų ar darbų. Įstatymo 22 straipsnyje aprašytos skelbiamų ir neskelbiamų derybų vykdymo taisyklės. Skelbiamų derybų etapai aiškiai išdėstyti minėto straipsnio 7 dalyje.

Perkančioji organizacija po pirkimo dokumentų paskelbimo gali tikslinti tik tą informaciją, kurioje pastebėjo klaidas. Pažymėtina, kad tokiu atveju yra patikslinamas skelbimas apie pirkimą ir apie tai informuojami visi suinteresuoti tiekėjai.

Įstatymas numato pareigą perkančiosioms organizacijoms prašyti tiekėjo patikslinti, papildyti pateiktą pasiūlymą ir kartu su juo teikiamus dokumentus. Pažymėtina, kad tikslinat pasiūlymą negali būti keičiama pateikto pasiūlymo esmė, t. y. negalima leisti daryti tokių pakeitimų, dėl kurių pirkimo dokumentų reikalavimų neatitinkantis pasiūlymas taptų atitinkantis pirkimo dokumentų reikalavimus. Taip pat negali būti keičiamos ar atsisakyta kainos sudedamųjų dalių ar papildyta naujomis dalimis.

Perkančioji organizacija, vykdydama atvirą konkursą, gali tiekėjų prašyti vietoj kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų pateikti kvalifikacinių reikalavimų atitikties deklaraciją.

Įstatymo 34 straipsnyje įtvirtinta, kada perkančioji organizacija pašalina arba gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros. Šio straipsnio 2 dalies 4 punkte nustatyta, koks pažeidimas laikomas rimtu profesiniu pažeidimu, kurį padarius tiekėjas gali būti šalinamas iš pirkimo procedūros, o 1 dalies 2 punkte – turi būti šalinamas iš pirkimo procedūros, kai perkančioji organizacija tokį pašalinimo pagrindą nustatė pirkimo dokumentuose. Padarius rimtą profesinį pažeidimą tiekėjas viešuosiuose pirkimuose negali dalyvauti nuo 1 iki 3 metų, priklausomai nuo padaryto pažeidimo pobūdžio. Pavyzdžiui, jei už pažeidimo padarymą yra taikoma administracinė atsakomybė, tiekėjas pirkimuose negali dalyvauti vienerius metus nuo sprendimo, kuriuo buvo paskirta sankcija, įsiteisėjimo dienos. Jei tiekėjas pažeidė draudimą sudaryti draudžiamą susitarimą, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme, pirkimuose jis negali dalyvauti ne mažiau kaip 3 metus nuo sprendimo paskirti ekonominę sankciją įsiteisėjimo dienos.

Įstatymo 34 straipsnio 2 dalies 8 punkte nustatyta, kad perkančioji organizacija pašalina tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu jis pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją apie atitiktį nustatytiems reikalavimams. Šiuo pagrindu tiekėjas iš

pirkimo procedūros taip pat šalinamas, jei per pastaruosius vienerius metus nusiėpė informaciją ar buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros.

Įstatymo 34 straipsnio 2 dalies 4 punkte d papunktyje nustatyta, kad perkančioji organizacija gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu jis yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą – neįvykdęs pirkimo sutarties ar netinkamai ją įvykdęs ir tai buvo esminis pirkimo sutarties pažeidimas, dėl kurio per pastaruosius 3 metus buvo nutraukta sutartis arba buvo priimtas ir įsiteisėjęs teismo sprendimas, kuriuo tenkinamas reikalavimas atlyginti nuostolius, patirtus dėl to, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais, ar buvo priimtas perkančiosios organizacijos sprendimas, kad tiekėjas sutartyje nustatytą esminę sutarties sąlygą vykdė su dideliais arba nuolatiniais trūkumais ir dėl to buvo pritaikyta sutartyje nustatyta sankcija. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija informaciją apie tokius tiekėjus, taip pat apie tiekėjus, pateikusius melagingą informaciją, skelbia Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje (toliau – CVPIS).

Perkančioji organizacija gali nustatyti pareigą tiekėjui, kad šis teikdamas pasiūlymą ar paraišką nurodytų, kokiai ir kuriai pirkimo sutarties daliai ketina pasitelkti subrangovus. Taip pat gali būti prašoma nurodyti ir kokius subrangovus tiekėjas ketina pasitelkti sutarčiai vykdyti.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Dėl Įstatymo projekto 1 straipsnio. Siekiant užtikrinti vienodą ir aiškų teisės akto supratimą ir taikymą, taip pat atsižvelgiant į perkančiųjų organizacijų pastebėjimus dėl 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB (toliau - Direktyva 2009/81/EB) nuostatų galimo aiškesnio perkėlimo į nacionalinę teisę, siūloma tikslinti Įstatymo projekto 1 straipsnyje keičiamo Įstatymo 2 straipsnį atsižvelgiant Direktyvoje 2009/81/EB vartojamas formuluotes anglų kalba.

Dėl Įstatymo projekto 2 straipsnio. Praktikoje kylant klausimų, kokių nekilnojamųjų daiktų pirkimus galima atlikti vadovaujantis Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 8 punkte įtvirtinta išimtimi, siūloma atsižvelgiant 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 2009/81/EB dėl darbų, prekių ir paslaugų pirkimo tam tikrų sutarčių, kurias sudaro perkančiosios organizacijos ar subjektai gynybos ir saugumo srityse, sudarymo tvarkos derinimo ir iš dalies keičianti direktyvas 2004/17/EB ir 2004/18/EB (toliau - Direktyva 2009/81/EB) nustatytos išimties apimtį, Įstatymo projekto 2 straipsnyje keičiamo Įstatymo 3 straipsnio 1 dalies 8 punkte aiškiai įtvirtinti, kad nekilnojamas daiktas, kuriam įsigyti nereikia taikyti Įstatymo reikalavimų, turėtų būti suprantamas taip, kaip jis apibrėžtas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 1.98 straipsnio 2 dalyje.

Dėl Įstatymo projekto 3, 4 straipsnių. Perkančioji organizacija, siekdama įsigyti labiau jos poreikius atitinkančius prekes, paslaugas ar darbus, turi didelę dėmesį skirti pirkimo pasirengimui. Įvertinus Viešųjų pirkimų įstatyme įtvirtintus pasirengimo pirkimui būdus, atitinkamai siūloma Įstatymo projekto 3 straipsnyje keičiamą Įstatymo 8 straipsnį papildyti naujomis dalimis, kuriose būtų nustatyta galimybė perkančiosioms organizacijoms pasirengti pirkimams šiais būdais: gauti rinkos dalyvių, nepriklausomų ekspertų konsultacijas ir (ar) skelbti techninių specifikacijų projektus CVPIS. Tokiu būdu perkančioji organizacija gali gauti aktualią informaciją apie rinkoje esančią pasiūlą, įsivertinti savo poreikius ir pasitikrinti tiekėjų

konkurenciją. Pažymėtina, kad perkančioji organizacija privalo užtikrinti, jog tarp tiekėjų nebūtų pažeista konkurencija, t. y. visiems ūkio subjektams turi pateikti vienodą informaciją.

Siekiant teisinio aiškumo ir sistemiškumo, Įstatymo projekto 4 straipsnyje pildomo Įstatymo 8¹ straipsnyje siūloma iš Įstatymo 8 straipsnio perkelti nuostatas, reglamentuojančias pirkimo procedūrų pradžią ir pabaigą.

Praktikoje perkančiosios organizacijos susiduria su sunkumais, kai joms reikia nutraukti pirkimo procedūras dėl įvykusių klaidų rengiant pirkimo dokumentus (pavyzdžiui, dėl neteisingų duomenų rengiant techninę specifikaciją ir pan.). Ne visuomet perkančiosios organizacijos klaidas galima priskirti viešųjų pirkimų teisės aktų pažeidimams ar aplinkybėms, kurių nebuvo galima numatyti. Taigi perkančioji organizacija neturi pasirinkimo nutraukti pirkimo procedūras net ir tuo atveju, kai pradėjusi pirkimo procedūras pastebi, kad pirkimo dokumentuose padarė esminių klaidų, dėl kurių pirkimas tampa nebetikslingas ar jam įvykus būtų nusipirkta ne tas objektas, kokio reikia perkančiajai organizacijai. Siekiant sudaryti sąlygas paprasčiau vykdyti viešuosius pirkimus, siūloma suteikti teisę perkančiajai organizacijai nutraukti pradėtas pirkimo procedūras, jeigu pirkimo dokumentuose padaryta esminių klaidų, dėl kurių perkančioji organizacija negali sudaryti pirkimo sutarties.

Dėl Įstatymo projekto 5 straipsnio 2 dalies, 6 straipsnio 5 dalies, 28 straipsnio 3 dalies.

Pažymėtina, kad vykdant viešuosius pirkimus svarbu ne tik gerai atlikti pirkimo procedūras, bet ypač daug dėmesio perkančioji organizacija turėtų skirti sprendimams iki pirkimo procedūrų pradžios, taip pat sutarties vykdymui, t. y. vertinti, ar tikrai įsigijo tą produktą, paslaugas ar darbus, kurių prašyta pirkimo dokumentuose ir nurodyta pasiūlymuose. Siekiant užtikrinti viso pirkimo proceso teisėtumą ir racionalų lėšų panaudojimą būtina skatinti perkančiąsias organizacijas stiprinti pirkimų vidaus kontrolės sistemas. Todėl Įstatymo projekte siūloma nustatyti pareigą perkančiajai organizacijai apibrėžti pirkimų vidaus kontrolės procese dalyvaujančių asmenų, įskaitant asmenį, kuris būtų atsakingas už sutarties vykdymą, funkcijas, atsakomybę ir atskaitomybę. Siekiant užtikrinti pakankamą perkančiųjų organizacijų vidaus kontrolės sistemų veikimą, siūloma Įstatymo projekto 5 straipsnio 2 dalyje keičiamo Įstatymo 9 straipsnio 1 dalį papildyti nauju punktu, nustatančiu Viešųjų pirkimų tarnybai naują funkciją, pagal kurią ji galėtų pagal savo kompetenciją vertinti, kaip veikia pirkimų vidaus kontrolės sistema perkančiosiose organizacijose.

Dėl Įstatymo projekto 6, 8 straipsnių. Norint pasiekti gerų viešųjų pirkimų rezultatų, perkančioji organizacija turi skirti reikiamą dėmesį pasirengimo pirkimui etapui: bendrauti su rinkos dalyviais, apibrėžti esmines perkamo objekto savybes, aiškius pasiūlymų vertinimo kriterijus ir sutarties vykdymo sąlygas. Tačiau svarbu ne tik gerai pasirengti pirkimui, bet ir skirti pakankamai dėmesio sutarčių vykdymui. Pirkimo pasirengimo ir vykdymo etapuose įdėtos pastangos neduos efektyvaus rezultato, jeigu nebus visiškai įvykdytos sutarties sąlygos, priimtas objektas neatitiks kokybės reikalavimų ir pan. Įvertinus tai, kad viešuosiuose pirkimuose formuojamas naujas požiūris, kas laikoma viešuoju pirkimu, t. y. pirkimas yra procesas nuo jo planavimo momento iki pirkimo sutarties vykdymo etapo, Įstatymo projekte siūloma aiškiai įvardyti, kad Komisijos įgaliojimai galėtų būti suprantami plačiau ir apimti daugiau pirkimo etapų.

Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekte siūloma išplėsti Komisijos įgaliojimus ir leisti jai veikti nuo pirkimo inicijavimo iki sutarties įvykdymo. Įvertinus pirkimų ir pačių organizacijų specifiką, Įstatymo projekte siūloma perkančiajai organizacijai suteikti teisę sudaryti atskiras komisijas pirkimo pasirengimo, ginčų nagrinėjimo ar sutarties vykdymo etapams arba visas užduotis numatyti Komisijai. Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymo projekte nesiekama detalčiai nustatyti,

kokioms užduotims sudaroma komisija, kokia turėtų būti komisijos narių atsakomybė ir pan. Tai paliekama spręsti pačiai perkančiajai organizacijai, kadangi būtent ji, įvertinusi perkamą objektą, gali priimti sprendimą dėl užduočių nustatymo komisijai.

Siekiant greitesnių, paprastesnių ir sklandesnių viešųjų pirkimų procedūrų, Įstatymo projekto 6 straipsnyje keičiamo Įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje siūloma atsisakyti pridėtinės vertės nesukuriančių procedūrų ir nustatyti, kad Komisija gali būti nesudaroma 22 straipsnio 17 dalyje nustatytais atvejais, t. y. tais atvejais, kai atliekant pirkimą nėra priimami diskutuoti sprendimai. Pažymėtina, kad įstatymai nustatytą galimybę nesudaryti Komisijos, tačiau kiekvienu atveju, atsižvelgusi į pirkimo pobūdį ir sudėtingumą, perkančioji organizacija turėtų įvertinti, ar tikslinga nesudaryti Komisijos. Įvertinus perkančiųjų organizacijų pasiūlymus dėl paprastesnio neskelbiamų derybų vykdymo, Įstatymo projekto 9 straipsnyje keičiamo Įstatymo 22 straipsnio 17 dalyje taip pat siūloma nustatyti galimybę tam tikrais atvejais, kai įstatyme nustatytų reikalavimų laikymasis nėra prasmingas arba neįmanomas, vykdant neskelbiamas derybas nesilaikyti visų pirkimo etapams, procedūroms, sutarties turiniui keliamų reikalavimų.

Siekiant sumažinti administracinę naštą perkančiosioms organizacijoms atsisakant besidubliuojančių reikalavimų, Įstatymo projekto 6 straipsnyje keičiamą Įstatymo 10 straipsnį siūloma papildyti nuostatomis, pagal kurias asmenys, dalyvaujantys pirkimo procedūrose ar priimančys su pirkimu susijusius sprendimus, galėtų neteikti nešališkumo deklaracijos, jeigu jiems pareiga deklaruoti privačius interesus nustatyta Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme. Taip pat siekiant suvienodinti Komisijos sudarymo reikalavimus su nustatytais Viešųjų pirkimų įstatyme, minėtame Įstatymo projekto straipsnyje siūloma įtvirtinti draudimą Komisijos veikloje dalyvauti politinio (asmeninio) pasitikėjimo valstybės tarnautojams.

Dėl Įstatymo projekto 7, 23 straipsnių. Siekiant palengvinti pirkimų pagal Įstatymą atlikimą bei suvienodinti pirkimams taikomas taisykles, siūloma, atsižvelgiant į Viešųjų pirkimų įstatymo teisinį reguliavimą, Įstatyme papildyti atvejų, kada informacijos negalima laikyti konfidencialia, sąrašą.

Siekiant lankstumo tiekėjų teisėtų interesų ginimo procese, perkančiosioms organizacijoms Įstatymo projekto 23 straipsnyje keičiamo Įstatymo 47 straipsnio 4 dalyje suteikiama teisė kartu su šio straipsnio 1 dalyje nurodyta informacija pateikti ir laimėjusio dalyvio pasiūlymą. Suinteresuotieji dalyviai visada gali prašyti perkančiosios organizacijos supažindinti juos su laimėjusio tiekėjo pasiūlymu iki atidėjimo termino pabaigos. Siekiant tinkamai užtikrinti tiekėjų teisę ginti savo interesus, taip pat siūloma nustatyti, kad Įstatymo 62 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas ir atidėjimo terminas pratęsiamas nuo suinteresuoto dalyvio prašymo pateikti laimėjusį pasiūlymą pateikimo perkančiajai organizacijai dienos iki tol, kol suinteresuotam dalyviui bus pateiktas minėtas pasiūlymas, t. y., jeigu perkančioji organizacija užtruks dvi dienas pateikdama informaciją suinteresuotam dalyviui, tai Įstatymo 62 straipsnio 1 dalyje nustatytas terminas ir atidėjimo terminas pratęsiamas dviem dienom.

Dėl Įstatymo projekto 9 straipsnio. Atliekant pirkimą skelbiamų derybų būdu, perkančioji organizacija pirmiausia prašo tiekėjo pateikti paraiškas dalyvauti pirkime, o paskui pateikti pirminius pasiūlymus. Taigi paraišką gali pateikti kiekvienas suinteresuotas tiekėjas, o pirminius pasiūlymus teikia tik perkančiosios organizacijos pakviesti kandidatai. Tokiu būdu pirkimo procedūra išsitiesia. Pažymėtina, kad tarptautinių pirkimų atveju skelbiamų derybų sąlygos ir vykdymas į nacionalinę teisę perkeltas įgyvendinant Direktyvos 2009/81/EB nuostatas ir negali būti keičiamas. Siekiant paspartinti supaprastintų pirkimų, atliekamų skelbiamų derybų būdu, vykdymą, Įstatymo projekto 9 straipsnyje keičiamame Įstatymo 22 straipsnyje siūloma sudaryti

galimybę perkančiajai organizacijai sutrumpinti skelbiamų derybų vykdymą – neprašyti tiekėjų pateikti paraiškų, o iškart pateikti pirminius pasiūlymus.

Taip pat siekiant teisinio aiškumo ir paprastumo vykdant neskelbiamas derybas, Įstatymo projekte siūloma aiškiai įtvirtinti neskelbiamų derybų vykdymo etapus.

Dėl Įstatymo projekto 10 straipsnio 2 dalies ir 20 straipsnio. Įvertinus perkančiųjų organizacijų siūlymus, Įstatymo projekto 20 straipsnyje keičiamame Įstatymo 42 straipsnyje siūloma nustatyti galimybę perkančiajai organizacijai tiesiogiai atsiskaityti su subrangovais. Pažymėtina, kad tokio atsiskaitymo tvarka turi būti numatyta pirkimo dokumentuose. Įvertinus tai, kad subrangovą pasirenka tiekėjas, labai svarbu sudaryti sąlygas teikėjui prieštarauti nepagrįstiems mokėjimams. Perkančioji organizacija, gavusi informaciją apie pasirinktus subrangovus, apie galimybę atsiskaityti tiesiogiai informuoja subrangovą. Visa atsiskaitymo tvarka turi būti aprašoma trišalėje sutartyje, sudarytoje tarp perkančiosios organizacijos, tiekėjo ir subrangovo. Tokiu būdu būtų siekiama užtikrinti savalaikį atsiskaitymą subrangovui už atliktus darbus bei išvengti tiekėjo nepagrįsto piktnaudžiavimo neatliekant mokėjimų subrangovui.

Dėl Įstatymo projekto 11 straipsnio. Paskelbus pirkimo dokumentus ir gavus tiekėjų prašymus juos paaiškinti, patikslinti, ar gavus pretenziją dėl pirkimo dokumentų, perkančioji organizacija, kol nesuėjęs pasiūlymų pateikimo terminas, gali nuspręsti pakeisti, patikslinti pirkimo dokumentus. Pažymėtina, kad, pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką, esminės pirkimo sąlygos (pakeičiami reikalavimai kvalifikacijai ar techninė specifikacija taip, jog po atliktų pakeitimų daugiau tiekėjų galėtų dalyvauti pirkime, keičiamas sutarties tipas, keičiamas pirkimo objektas) negali būti keičiamos. Siekiant lankstumo, siūloma Įstatymo projekto 11 straipsnyje keičiamo Įstatymo 25 straipsnio 7 dalyje nustatyti, kad perkančioji organizacija visada gali paaiškinti ar patikslinti pirkimo dokumentus nepasibaigus pasiūlymų pateikimo terminui, tačiau tarptautinių pirkimų atveju negali būti daromi tokie pakeitimai, dėl kurių pirkimu būtų suinteresuoti nauji tiekėjai. Supaprastintų pirkimų atvejais nebūtų taikomos tokios griežtos pirkimo dokumentų tikslinimo sąlygos. Siekiant užtikrinti viešųjų pirkimų principų laikymąsi, perkančioji organizacija privalėtų pratęsti pasiūlymų pateikimo terminą protingam terminui, kad tiekėjai galėtų atsižvelgti į patikslinimus rengdami pasiūlymus.

Dėl Įstatymo projekto 12, 13 straipsnių. Ekonomikos ir inovacijų ministerijos vykdytose grupinėse diskusijose perkančiosios organizacijos pažymėjo, kad praktikoje dažnai susiduria su situacijomis, kai pasiūlyme esant netikslumų jos negali leisti tiekėjui atlikti redakcinio pobūdžio patikslinimų ar pataisymų ir pasiūlymą turi atmesti. Tokiais atvejais gali būti ne tik atmetami racionaliausi pasiūlymai, bet gali tekti pirkimą vykdyti iš naujo. Įvertinus išsakytus pastebėjimus bei siekiant supaprastinti pirkimų vykdymą, Įstatymo projekto 13 straipsnyje keičiamo Įstatymo 28 straipsnio 4 dalyje siūloma nustatyti galimybę tikslinti, papildyti, paaiškinti ar pateikti naujus dokumentus ar duomenis apie atitiktį pirkimo dokumentų reikalavimams, jeigu šių dokumentų ar duomenų trūksta. Pažymėtina, kad tikslinant pasiūlymus negali būti keičiami tie pasiūlymų duomenys, kurie bus vertinami sudarant pasiūlymų eilę, ir sutartyje ketinama nurodyti kaina, išskyrus atvejus, kai taisoma pridėtinės vertės mokesčio apskaičiavimo klaida. Atkreiptinas dėmesys, kad Įstatymas nedetalizuoja, kokių būdu gali būti tikslinami duomenys. Pavyzdžiui, perkančioji organizacija, įvertinusi tiekėjo pateiktuose duomenyse esančias korektūros ar skaičiavimo klaidas, gali nuspręsti pati atlikti patikslinimus, o į tiekėją kreiptis tik dėl padarytų pataisymų teisingumo patvirtinimo.

Praktikoje Įstatymo 28 straipsnio 6 dalyje nustatyta galimybė nevertinti viso tiekėjo pasiūlymo ir jį atmesti pasinaudojama ir dėl tos priežasties, kad nurodyta kaina yra per didelė. Tačiau toks atmetimas neturėtų būti galimas (ir būtų nesuderinamas su Įstatymo 28 straipsnio 5 dalies 6 punktu) tuo atveju, kai pasiūlymą ketinama išrinkti pagal ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo kriterijų. Todėl siūloma Įstatymo projekto 13 straipsnyje keičiamo Įstatymo 28 straipsnio 6 dalyje nustatyti kad, jeigu pasiūlyme nurodyta kaina viršija pirkimui skirtas lėšas, o pasiūlymas išrenkamas pagal ekonomiškai naudingiausio pasiūlymo vertinimo kriterijų ir perkančioji organizacija pirkimo dokumentuose nėra nurodžiusi pirkimui skirtų lėšų sumos, perkančioji organizacija negalėtų atmesti tokio pasiūlymo.

Dėl Įstatymo projekto 14 straipsnio. Siekiant aiškesnio reguliavimo ir paprastesnio jo taikymo tais atvejais, kai pasiūlyme nurodyta kaina atrodo neįprastai maža, Įstatymo projekto 14 straipsnyje keičiamo Įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje siūloma įtvirtinti, kada prekių, paslaugų ar darbų kaina turėtų būti laikoma neįprastai maža. Remiantis galiojančia viešųjų pirkimų praktika, siūloma nustatyti, kai jeigu siūloma kaina 30 ir daugiau procentų mažesnė už visų tiekėjų, kurių pasiūlymai neatmesti kainą, laikoma, kad tiekėjo pasiūlyta kaina yra neįprastai maža.

Dėl Įstatymo projekto 15 straipsnio. Teismui sustabdžius pirkimo procedūras dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, perkančiosios organizacijos susiduria su sunkumais, kai laikinųjų apsaugos priemonių taikymo metu baigiasi pasiūlymo galiojimas. Šiuo metu Įstatyme nėra nustatyta galimybė perkančiajai organizacijai tokiu atveju prašyti tiekėjo pratęsti pasiūlymo galiojimą. Todėl atnaujinus pirkimo procedūras gali neb būti nei vieno galiojančio pasiūlymo. Siekiant spręsti tokias situacijas ir sudaryti galimybę toliau vykdyti pirkimą, Įstatymo projekto 15 straipsnyje keičiamą Įstatymo 30 straipsnio 2 dalį siūloma papildyti nuostata, pagal kurią perkančioji organizacija galėtų prašyti tiekėjų pratęsti pasiūlymų galiojimą sustabdytų pirkimo procedūrų dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo metu.

Dėl Įstatymo projekto 17 straipsnio 2 dalies. Siekiant supaprastinti ir palengvinti pirkimo procedūras, siūloma perkančiosioms organizacijoms nustatyti galimybę iš tiekėjų prašyti pateikti pirkimo dokumentuose nustatytą kvalifikacijos reikalavimų atitikties deklaraciją, o ne kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus. Pažymėtina, kad tokia galimybė nenumatyta Direktyvoje 2009/81/EB ir negalėtų būti taikoma tarptautinių pirkimų atveju. Atsižvelgiant į tai, pateikti minėtą deklaraciją būtų galima visų supaprastintų pirkimų atveju, o kvalifikaciją patvirtinančius dokumentus pateiktų tik laimėtojas. Šis pakeitimas sumažintų administracinę ir finansinę naštą tiekėjams, nes jiems nereiktų kiekvieną kartą teikti dokumentų perkančiosioms organizacijoms.

Dėl Įstatymo projekto 18 straipsnio. Atsižvelgiant į Direktyvos 2014/24/ES nuostatas, susijusias su tiekėjo pašalinimo pagrindu dėl rimto profesinio pažeidimo bei siekiant tinkamai įgyvendinti Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2019 m. birželio 19 d. sprendimą byloje Nr. C-41/18 (toliau – ESTT byla), tikslinamos Įstatymo 34 straipsnio nuostatos, reglamentuojančios tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūrų dėl rimto profesinio pažeidimo pagrindą.

Direktyvos 2009/81/EB 39 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad perkančiosios organizacijos gali pašalinti iš dalyvavimo pirkimo procedūroje ekonominės veiklos vykdytojus, esančius bet kurioje iš minėtoje nuostatoje nurodytų situacijų. ESTT byloje, aiškindamas tokias pačias Direktyvos 2014/24/ES nuostatas, nurodė, kad „iš šios nuostatos formuluotės matyti, kad perkančiosios organizacijos, o ne nacionalinis teismas turi įvertinti, ar ekonominės veiklos vykdytojas turi būti pašalintas iš viešojo pirkimo procedūros.“ Kaip nurodyta Direktyvos 2014/24/ES 101 preambulėje, perkančiosios organizacijos teisė pašalinti konkurso dalyvį iš

viešojo pirkimo procedūros visų pirma yra skirta tam, kad ji galėtų įvertinti kiekvieno konkurso dalyvio sąžiningumą ir patikimumą. ESTT byloje taip pat pažymėta, kad prieš nusprenddama pašalinti tiekėją perkančioji organizacija turėtų atsižvelgti į padarytų pažeidimų nereikšmingumą arba į nereikšmingų pažeidimų pasikartojimą.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir į tai, kad Direktyvos 2014/24/ES ir Direktyvos 2009/81/EB nuostatos dėl profesinio pažeidimo sutampa, Įstatymo projekto 18 straipsnyje keičiamo Įstatymo 34 straipsnio 1 dalies 2 punkte ir 2 dalies 3 punkte siūloma patikslinti nuostatas, susijusias su tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūrų dėl rimto profesinio pažeidimo pagrindais. Siekiama nustatyti, kad perkančioji organizacija šalina arba gali pašalinti tiekėją iš pirkimo procedūrų, jeigu tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu, ir šį pažeidimą gali įrodyti bet kokiomis tinkamomis priemonėmis, jei nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo ne daugiau kaip 1–3 metai. Taip pat Įstatymo projekto 18 straipsnyje keičiamo Įstatymo 34 straipsnio 2 dalies 3 punkte siūloma atsisakyti konkrečių teisės aktų pažeidimų išvardijimo, nes Įstatyme negalėtų būti pateiktas baigtinis pažeidimų, kurie laikomi rimtu profesiniu pažeidimu, sąrašas. Pažymėtina, kad Įstatymo projekto 18 straipsnyje keičiamo Įstatymo 34 straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodomas privalomas (tuo tarpu minėto straipsnio 2 dalyje – galimas) tiekėjo pašalinimo dėl rimto profesinio pažeidimo iš pirkimo procedūros pagrindas. Vienas iš privalomų tiekėjo pašalinimo dėl rimto profesinio pažeidimo iš pirkimo procedūros pagrindų – tiekėjas neatitinka minimalių patikimo mokesčių mokėtojo kriterijų, nustatytų Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 40¹ straipsnio 1 dalyje.

Įstatymo projekte taip pat suteikiama diskrecijos teisė perkančiajai organizacijai, įvertinus turimą informaciją apie rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio ji abejoja tiekėjo sąžiningumu, spręsti, ar tiekėją šalinti iš pirkimo procedūros, ar ne. Svarbu pažymėti, kad priemonės, kuriomis perkančioji organizacija gali įrodyti minėto pagrindo buvimą, nėra išimtinai siejamos su teismo ar kitos institucijos sprendimu, o paliekama teisė pačiai perkančiajai organizacijai bet kokiomis priemonėmis įrodyti turimą informaciją. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad perkančioji organizacija, priimdama sprendimą dėl tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros, vertintų tiekėjo pašalinimo iš pirkimo procedūros proporcingumą vertinamam tiekėjo elgesiui.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2020–2022 metų tarpinstitucinį veiklos plano, patvirtinto 2020 m. lapkričio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 1232 „Dėl Lietuvos Respublikos nacionalinės kovos su korupcija 2015–2025 metų programos įgyvendinimo 2020–2022 metų tarpinstitucinį veiklos plano patvirtinimo“, priemonės, siūlytina Įstatymo projekto 18 straipsnyje keičiamo Įstatymo 34 straipsnio 1 dalies 2 punktą papildyti nauju punktu ir nustatyti, kad perkančioji organizacija pašalina (buvo – „gali pašalinti“) tiekėją iš pirkimo procedūros, jeigu ji bet kokiomis tinkamomis priemonėmis gali įrodyti, kad tiekėjas yra padaręs rimtą profesinį pažeidimą, dėl kurio perkančioji organizacija abejoja tiekėjo sąžiningumu, – draudimo sudaryti draudžiamus susitarimus, įtvirtinto Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatyme, pažeidimą ir jei nuo pažeidimo padarymo dienos praėjo mažiau kaip 3 metai.

Dėl Įstatymo projekto 19, 26 straipsnių. Įvertinus tai, kad perkančiosios organizacijos sprendimai dėl Įstatymo projekto 18 straipsnyje keičiamo Įstatymo 34 straipsnio 1 dalies 2 punkto d papunktyje ir 2 dalies 7 punkte nustatytų pašalinimo pagrindų taikymo nėra išimtinai siejami su teismo ar kitos institucijos sprendimais, atitinkamai tikslinamos Įstatymo projekto 19 straipsnyje keičiamo Įstatymo 38 straipsnio ir Įstatymo projekto 26 straipsnyje keičiamo Įstatymo 55 straipsnio nuostatos. Įstatymo projektu papildoma, kokią informaciją perkančioji

organizacija turės skelbti apie tiekėjus, kurie pirkimo procedūrų metu nuslėpė informaciją ar pateikė melagingą informaciją, arba dėl pateiktos melagingos informacijos nepateikė patvirtinančių dokumentų, taip pat apie pirkimo sutarties neįvykdžiusius ar netinkamai ją įvykdžiusius tiekėjus. Pažymėtina, kad turės būti skelbiama informacija ir apie tiekėjų grupės visus narius. Informacija apie tiekėjus, teikusius melagingą informaciją, ar tiekėjus, blogai vykdžiusius ankstesnes pirkimo sutartis, CVPIS skelbiama nuo atitinkamo perkančiosios organizacijos sprendimo priėmimo dienos, tačiau tiekėjui ginčijant šį sprendimą, kartu pateikiama ir informacija apie tai. Siekiant sudaryti sąlygas tiekėjui pasiaiškinti, kodėl informacija apie jį yra skelbiama, Įstatymo projekte siūloma nustatyti teisę tiekėjui Viešųjų pirkimų tarnybos nustatyta tvarka CVPIS pateikti minėtos informacijos paaiškinimą (pavyzdžiui, tiekėjų grupės atveju – paaiškinti, ar dėl savo ar kitų grupės narių skelbiama tokia informacija).

Siekiant supaprastinti ir pagreitinti informacijos apie tiekėją tikrinimą bei sumažinti administracinę naštą tiekėjams teikiant duomenis, Įstatymo projekte siūloma supaprastintų pirkimų atveju susiaurinti dėl teistumo tikrinamų asmenų ratą. Tokių pirkimų atveju būtų tikrinamas tiekėjo vadovas, buhalteris ar kitas asmuo, kuris turi teisę surašyti ir pasirašyti finansinės apskaitos dokumentus. Atkreiptinas dėmesys, kad tarptautinių pirkimų atveju tikrinamų asmenų sąrašas yra įtvirtintas Direktyvoje 2009/81/EB ir negali būti keičiamas.

Dėl Įstatymo projekto 21 straipsnio. Atsižvelgiant į tai, kad Įstatymo 45 straipsnio 6 dalyje nėra aiškiai nurodyta, kada pirkimo procedūrų metu turi būti paskelbtas skelbimas dėl savanoriškas *ex ante* skaidrumo, o šis terminas yra netiesiogiai nurodytas tik Įstatymo 65 straipsnio 3 dalies 3 punkte, siekiant teisės akto aiškumo, siūloma Įstatymo projekto 21 straipsnyje keičiamo Įstatymo 45 straipsnio 6 dalyje nurodyti skelbimo dėl savanoriško *ex ante* skaidrumo paskelbimo terminą.

Dėl Įstatymo projekto 25 straipsnio 6 dalies. Diskusijų su perkančiosiomis organizacijomis metu keltas klausimas dėl reikalavimų raštu sudaromai pirkimo sutarčiai nes ne visais atvejais, pavyzdžiui, perkant lėktuvo bilietus, sudaroma sutartis atitinka Įstatyme nustatytus reikalavimus. Tai taip pat aktualu, kai sudaroma standartinė sutartis, kuri nėra keičiama pagal kiekvienos perkančiosios organizacijos poreikius. Atsižvelgiant į tai, Įstatymo projekto 25 straipsnio 6 dalyje keičiamo Įstatymo 52 straipsnį siūloma papildyti nauja dalimi, kurioje būtų nustatyta galimybė netaikyti minėto straipsnio reikalavimų raštu sudaromai sutarčiai, kurios vertė yra mažesnė kaip 15 000 Eur (be pridėtinės vertės mokesčio) arba kai visiems prekių, paslaugų ar darbų gavėjams nustatomas vienodas sutarties turinys.

Siekiant aiškesnio ir tikslesnio viešųjų pirkimų reglamentavimo bei suvienodinti teisinį reglamentavimą gynybos ir saugumo bei klasikiniam viešųjų pirkimų sektoriuose, atliekami ir kiti pakeitimai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant Įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma. Įstatymo projekto nuostatos sudarys lankstesnes, paprastesnes ir aiškesnes sąlygas vykdyti pirkimus, kas skatins tiekėjus aktyviau dalyvauti viešuosiuose pirkimuose. Išsamus viešųjų pirkimų sistemos poveikio vertinimas pateikiamas dokumente „Viešųjų pirkimų problematika ir sprendimų kryptys“.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai, korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektų nuostatos paskatins smulkiojo ir vidutinio verslo dalyvavimą viešuosiuose pirkimuose, nes, pavyzdžiui, tiekėjai nebebus šalinami iš pirkimo procedūrų dėl formalių pasiūlymuose padarytų klaidų, lankstesnės skelbiamų derybų vykdymo sąlygos skatins tiekėjus dalyvauti pirkimuose.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektų nuostatos neprieštarauja atitinkamoms Lietuvos Respublikos strateginio valdymo įstatymo nuostatomis. Siūlomu teisiniu reglamentavimu neplanuojama rengti ar tvirtinti atskirų planavimo dokumentų, kurie neatitiktų Strateginio valdymo įstatymo apibrėžiamų planavimo dokumentų tipų.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus būtina pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Siekiant Įstatymo projekte siūlomus pakeitimus inkorporuoti į teisinę sistemą, priimti naujų, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios galiojančių teisės aktų nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projekto nuostatos atitinka Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų – kas ir kada juos turės priimti

Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2022 m. gruodžio 31 d. turės patvirtinti Lietuvos Respublikos diplomatinių atstovybių užsienio valstybėse, Lietuvos Respublikos atstovybių prie tarptautinių organizacijų, konsulinių įstaigų ir specialiųjų misijų, taip pat kitų perkančiųjų organizacijų, kurios užsienyje įsigyja prekių, paslaugų ar darbų, skirtų užsienyje esantiems jų padaliniais, kariniams atstovams ar specialiesiems atašė arba skirtų užsienyje vykdomiems vystomojo bendradarbiavimo ir kitiems projektams, supaprastintų pirkimų tvarkos aprašą.

13. Kiek valstybės, savivaldybės biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Priėmus Įstatymo projektą, neigiamo ar teigiamo poveikio valstybės biudžetui nenumatoma.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą buvo gauti perkančiųjų organizacijų, vykdančių pirkimus gynybos ir saugumo srityje, pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „viešasis pirkimas“, „viešojo pirkimo sutartis“, „pirkimas“, „pirkimo sutartis“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Įstatymas turėtų būti išversti į anglų kalbą.